

deznének, közben persze tudjuk jól, az elmúlt évszázad egyáltalán nem volt békés, inkább hasonlított hisztériás rohamhoz, a téboly *black out*-jához. De a magához térés motívuma stimmel: valóban, mintha most jött volna el a kárfelmérés és vele együtt az újjáépítés, a (nép)renoválás ideje ezeken a területeken.

„Párhuzamos különidejűség” – olvasható a kifejezés a kötet címadó, Lembergről szóló írásában. Ismét egy ellentét: múlt és jelen él egymás mellett, de mégsem szerves összefonódásban. Még felfedezhetőek a romok, még rekonstruálhatóak a száz évvel ezelőtt erre járt utazó által leírt helyek, de ami létrejön mellettük vagy sok esetben helyettük, annak már kevés köze van ahhoz, amire épül vagy amit helyettesíteni akar. Mintha olyan lenne, mint száz (vagy több száz) évvel ezelőtt, de csak mintha. Megszakítotttság és folytonosság, juthat eszünkbe a magyar irodalom 20. századi történetéből ismert szókapcsolat.

Hasonlóan illuzórikus az emléktörödékekből, *emlékpanelekből* összeálló kép, ha a személyes múlt-ról, egy nagyszülő alakjának felidézéséről van szó. A szöveggel önmagában nincs probléma, csupán nem nagyon illik a többi utazás közé.

Ám e szépséghibával együtt is élvezetes kötetet vehetünk kézbe, s ha az olvasó a szövegek kapcsán kedvet kap további virtuális túrák-

ra, a könyv végén összegyűjtött irodalomjegyzék ehhez kiváló támpontot ad.

PETHŐ ANITA

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2009,*
184 oldal, 2490 Ft)

KRZYSZTOF VARGA: ***Turulpörkölt***

Nem mindennapi kötet látott napvilágot az Európa Kiadónál. Magyarország, ahogy egy lengyel író látja, aki itt él köztünk és figyel bennünket. A téma a magyar jelen – a Magyar Gárdától az ősödi beszédig és a zavargásokig –, a magyar múlt – Trianon, Mohács vagy a honfoglalás –, a hazai kultúra, de mindenekelőtt a különös és bonyolult magyar identitás. Történelem és gyurcsányi–orbáni aktuálpolitika. Krzysztof Varga Varsóban él, de félig magyar. Apja halála után utazik ide, hogy számot vessen gyökereivel, hogy felkutassa ősei nyomát. Aztán a családi történeteknél fontosabbá válik a környezet, a huzamosabb ittlét tipikus helyei: a kocás terítés pesti étterem, a füstös kiskocsmá, a budai vendéglő és a külvárosi piac. Olyannyira, hogy végül egy alternatív, regényes útikönyv születik, lengyeleknek.

Alternatív, mert a szerző nem a szokványos turisztikai látványos-

ságokról ír, hanem a magyarok számára fontos „igazi helyekről”. Sajátos nézőpontja miatt viszont ezekből is látványosság kerekedik. Ami a vidéket illeti, ott kevésbé magabiztos: elmegy Ózdra és Kazincbarcikára, meglátogatja a legszegényebb magyar falut az Ormánságban, de azért megfordul Ópusztaszeren, a Hortobágyon és a Balatonnál is. Kimondott célja, hogy lebontsa a Magyarországgal és a magyarokkal kapcsolatos sztereotípiákat, de közben nyilván újakat is

épít. Még akkor is, ha igyekszik a jelenségek gyökeréig leásni. Még akkor is, ha pontos, és jó nyomon halad. Nostalgiaíról, sírva vigadásról, nacionalizmusról, trianoni traumáról, depresszióról és fékezhetetlenségről beszél. Varga könyve útikönyv, de szépirodalmi igényű: nemcsak tájékoztatni akar, hanem tetszeni is mint szöveg. A történelmi helyszínek előterében, a kockás abroszok és a söröspultok mellett mindig ott ücsörög a régivágású, ráérősen utazgató író, a messziről jött ember, s minden széppé válik, amire csak ránéz.

A *Turulpörkölt* nyolc fejezetből áll. Szellemes címek, magyar személyiségek és híres ételek párosításai: Kossuth-zsír, Horthy-pecsenye, Kádár-paprikás és hasonlók. Mind

egy-egy gondolati ív, megannyi egy levegővel elmondott, csapongó monológ. Ide-oda ugrálunk a magyar vonatkozású témák között: emlékek, helyek, fényképek, régmúlt és közeljövő. Impozáns a könnyedség, ahogy Varga kézben tartja a szálakat, ahogy leteszi, majd fejezetekkel később visszaveszi őket. Eleinte. Aztán a módszer mintha keresetté válna. Ahogy közeleg a könyv vége, egyre kínosabban ügyel arra, hogy ne hagyjon ki semmi fontosat. Szinte

látjuk a különböző témákat a pizkozatlapon, mellettük egy-egy pipa vagy felkiáltójel, érezzük a kényszer, hogy a szabad asszociáció látszatát fenntartva még szóba kell hozni ezt is meg azt is. A Fradit, az Aranycsapatot vagy Ópusztaszeret a körképpel. Hiába a könnyed stílus, a modern nyelv, a szubjektív megszólalás, Varga nem tud leszámolni a használhatóság kritériumával. A szöveg élvezetes, fotelben ülős memoár és kerületről kerületre hurcolt, aláhúzott, kicédulázott kalauz akar lenni egyszerre. De könnyedség és enciklopédikuság nem fér meg egymással. Élvezettel olvassuk, amikor az egyik pesti vendéglő kapcsán elmeséltetik a híres velős jelenet Huszárik *Szindbádjá*-ból, a Feszty-körkép elemzése is jól

illeszkedik a mondandóba, de amikor a *Hídember* és a *Mansfeld* után a *Magyar vándorra* is ugyanilyen „spontán” kitér a szerző, akkor kissé bosszúsán lapozunk tovább (arról nem is beszélve, hogy miért épp ezek kaptak különös figyelmet).

A másik érdekes kérdésre a magyar fordítás elé tett szerzői előszó is felhívja a figyelmet. Tudniillik hogy a szöveg nem nekünk, hanem rólunk íródott, lengyeleknek és másoknak, és ahogy a borító mondja: „több országban is módosíthatja a Magyarországról kialakult képet”. Varga egy felvezető gyakorlatot ajánl nekünk olvasás előtt: képzeljük azt, hogy lengyelek vagyunk, nézzük magunkat kívülről. Hát ez az, ami nem nagyon megy. Inkább csak kíváncsian hallgatózunk, hogy mit mondanak rólunk a többiek. Aggódunk is talán, nem nagyon bíznunk magunkban.

VELKEY GYÖRGY

(Fordította Hermann Péter, *Európa Könyvkiadó, Budapest, 2009, 192 oldal, 2500 Ft*)

JON RONSON: *Kecskebűvölők*

Ha valaki arról akarna meggyőzni, hogy a U. S. Army felsővezetésének néhány elszánt tagja a csúfos kudarccal végződő, az amerikai társada-

lomra és a hadseregre egyaránt elhordozhatatlan teherként nehezedő vietnami háború után úgy döntött, hogy az egyszerű katonák helyett inkább szuperhősökre lenne szükség, ráadásul olyanokra, akik a szeretet nevében hozzák el bolygónk számára a világbékét, akkor vagy zseniálisan viccesnek, vagy komplett elmebetegnek gondolnám. Jon Ronson dokumentumregényében mindenesetre kísérletet tesz az olvasó meggyőzésére, sőt nemcsak azt állítja, hogy a '70-es évek második felében valóban elindult valami hasonlóan furcsa folyamat, hanem azt is, hogy a pszichokémek és a jövőlátók tevékenysége, a psi dimenziójában folytatott küzdelem, ha más formában és más ideológiai tartalommal is, de napjainkban is zajlik. Elsőre (sőt másodszorra is) ez az egész bizarrnak, sőt teljesen agyamentnek tűnik, ezért olvasóként iszonyatos lelkesedéssel vettem bele magam humorosnak hitt szerzőnk oknyomozói tevékenységének megismerésébe.

Eleinte Ronson nem okozott csalódást. Igaz, kb. ötven oldal után szinte már követhetetlen, éppen kívül, melyik – ahogyan magukat nevezik – jedivel beszélget az író, hogy az illetőnek mi is a konkrét kapcsolódási pontja az egészhez, pontosabban a hadsereg Első Föld Zászlóalj elnevezésű speciális csoportjához, de az ilyesfajta nehézségekért bőségesen kárpótol a visz-